

HOTUBA YA
WAZIRI WA VIWANDA NA BIASHARA,
MHE. PROF. KITILA ALEXANDER MKUMBO (MB.),
AKIWASILISHA BUNGENI MAKADIRIO YA
MAPATO NA MATUMIZI YA FEDHA
KWA MWAKA 2021/2022

UTANGULIZI

1. Mheshimiwa Spika; Kufuatia taarifa iliyowasilishwa leo hapa Bungeni na Mwenyekiti wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Viwanda, Biashara na Mazingira, ambayo ilichambua Bajeti ya Wizara ya Viwanda na Biashara Fungu 44 (Viwanda) na Fungu 60 (Biashara), ninaomba kutoa hoja ***Kwamba sasa Bunge likubali kujadili na kupitisha Makadirio ya Matumizi ya Wizara yangu.***

2. Mheshimiwa Spika; Kwa ajili ya kumbukumbu sahihi za Bunge lako Tukufu, ninaomba Hotuba yangu yote ya Bajeti itumike kama Kumbukumbu (Hansard) za Bunge.

3. Mheshimiwa Spika; Tumeaaswa kuwa kila tunapopata fursa hatuna budi kumshukuru Mungu, na kuwashukuru watu ambao wameleta tofauti katika maisha yetu. Ninamshukuru Mungu kwa wingi wa rehema, baraka na fadhila zake kwangu ambazo zimeniwezesha kufika hapa nilipo.

4. Kwa heshima na taadhima kubwa, ninamshukuru Mheshimiwa Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, kwa kuniamini na kunateua kuwa Waziri wa Wizara na Biashara. Ninamuahidi Mheshimiwa Rais na Watanzania kuwa mimi na viongozi wenzangu na watumishi wote wa Wizara ya Viwanda na Biashara tutafanya kazi kwa bidii, maarifa, uaminifu na utiifu katika kuhakikisha kuwa sekta ya viwanda na biashara inachangia kikamilifu katika kufikia malengo ya kitaifa kama yalivyoainishwa katika Mpango wa Tatu wa Maendeleo wa Taifa wa Miaka Mitano 2021/22-2025/26, na Ilani ya Chama Cha Mapinduzi kwa Ajili ya Uchaguzi wa Mwaka 2020.

5. Mheshimiwa Spika; Ninampongeza Mheshimiwa Samia Suluhu Hassan kwa utulivu na hekima za uongozi ambazo Mwenyenzi Mungu amemjalia hata akaweza kutuongoza vizuri na nchi ikapita salama katika kipindi kigumu cha mpito kufuatia msiba mkubwa uliolikumba Taifa letu kutokana na kifo cha Rais wa Tano wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, Hayati Dkt. John Pombe Joseph Magufuli. Nami ninaungana na Bunge lako Tukufu na watanzania wote kumpa Mheshimiwa Rais Samia Suluhu Hassan pole kwa msiba huo. Na ninamuomba na kumtakia baraka za Mwenyezi Mungu katika kuongoza awamu ya sita ya Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.

6. Mheshimiwa Spika; Ninapenda kumpongeza Mheshimiwa Dkt. Philipo Isidori Mpango, Makamu wa Rais, na Mheshimiwa Kassim Majaliwa Majaliwa, Waziri Mkuu, kwa imani kubwa ambayo Mheshimiwa Rais ameonesha kwao, na kwa kazi kubwa wanayoifanya katika kumsaidia Mheshimiwa Rais katika kuongoza nchi yetu. Ninawapongeza waheshimiwa mawaziri walionitangulia kwasilisha bajeti zao na kupata ridhaa ya Bunge lako Tukufu. Aidha, ninawapongeza wewe Mheshimiwa Spika na Naibu Spika kwa kuchaguliwa kuongoza Bunge hili Tukufu, na kwa uongozi wenu mahiri wa chombo hiki muhimu kwa Taifa letu, na kwa malezi mema kwa wabunge wote. Ninawapongeza sana waheshimiwa wabunge wote kwa michango yao na ushauri ambao wamekuwa wakiutoa kwa Serikali tangu Bunge hili na Mkutano huu uanze.

7. Mheshimiwa Spika; Ninaungana pia na Bunge lako Tukufu kutoa pole kwa watanzania kufuatia kifo cha viongozi wetu wengine wa kitaifa: Hayati Maalim Seif Sharif Hamad, aliyekuwa Makamu wa Kwanza wa Rais wa Serikali ya Mapinduzi Zanzibar; na Hayati Balozi Mhandisi John William Herbert Kijazi, aliyekuwa Katibu Mkuu Kiongozi. Aidha, ninatoa pole kwako Mheshimiwa Spika na Waheshimiwa Wabunge wote, familia, ndugu na jamaa kwa kuondokewa na wabunge wenzetu, Mheshimiwa Martha Jachi Umbulla, aliyekuwa Mbunge wa Viti Maalum Mkoa wa Manyara, Mheshimiwa Mhandisi Atashasta Justus Nditiye, aliyekuwa Mbunge wa Jimbo la Muhambwe, na hivi karibuni Mheshimiwa Khatibu Said Haji, aliyekuwa Mbunge wa Jimbo la Konde.

MAPITIO YA UTEKELEZAJI WA MPANGO NA BAJETI YA WIZARA YA VIWANDA NA BIASHARA KWA MWAKA 2020/2021

8. Mheshimiwa Spika; Katika mwaka 2020/2021, Wizara kupitia Fungu 44 na Fungu 60 iliidhinishiwa matumizi ya jumla ya **Shilingi 81,366,902,000 (bilioni themanini na moja, milioni mia tatu sitini na sita, mia tisa na mbili elfu)** . Kati ya fedha hizo, **Shilingi 29,687,886,000 (bilioni ishirini na tisa, milioni mia sita themanini na saba, mia nane na themanini na sita elfu)** ni za Matumizi ya Maendeleo na **Shilingi 51,679,016,000 (bilioni hamsini na moja, milioni mia sita sabini na tisa, kumi na sita elfu)** ni za Matumizi ya Kawaida. Hadi kufikia mwezi Machi 2021, Wizara ilikuwa imepokea na kutumia jumla ya **Shilingi 45,512,707,118.72 (bilioni arobaini na tano, milioni mia tano na kumi na mbili, mia saba na saba elfu mia moja kumi na nane, nukta saba mbili) sawa na asilimia 55.9** ya Bajeti iliyoidhinishwa. Kwa kutumia Bajeti hii, Wizara imeweza kutekeleza programu, miradi na kazi mbalimbali zilizopangwa kama ilivyoanishwa katika kitabu changu cha hotuba **(uk. 11 – 99)**.

9. Mheshimiwa Spika; Ninaomba sasa nifanye rejea ya baadhi ya programu, miradi na kazi zilizotekelezwa katika Mwaka 2020/2021.

10. Mheshimiwa Spika; Ili kuendana na mazingira ya sasa na yajayo, Wizara ilianza mchakato wa kuzipatia na/au kutunga sera mpya zinaoongoza sekta ya viwanda na biashara nchini. Sera hizi ni pamoja na:

- i) *Sera ya Maendeleo Endelevu ya Viwanda (Sustainable Industrial Development Policy-SIDP, 1996-2020);*
- ii) *Sera ya Maendeleo ya Viwanda Vidogo na Biashara Ndogo (Small and Medium Industries and Enterprises Policy-SME Policy, 2003);*
- iii) *Sera ya Taifa ya Biashara ya Mwaka 2003 (National Trade Policy, 2003; na*
- iv) *Sera ya Taifa ya Ubora (National Quality Policy).*

11. Mheshimiwa Spika; Serikali iliendelea na utekelezaji wa miradi ya kielelezo na kimkakati kama ilivyoainishwa katika Mpango wa Pili wa Taifa wa Maendeleo wa Miaka Mitano 2016/17-2020/21. Moja ya miradi hii ni uendelezaji wa Kiwanda cha Kilimanjaro Machine Tools (KMTC). Kiwanda hiki kinazalisha vipuri vya aina mbali mbali kwa ajili ya viwanda, hususan katika sekta za kilimo, madini, nishati na usafirishaji. Wizara kupitia NDC imeanza uboreshaji na upanuzi wa Kiwanda cha KMTC ambapo Serikali imetoa kiasi cha shilingi milioni 760 kwa ajili ya ukarabati wa mitambo katika kiwanda. Aidha, NDC imeingia mkataba wa awali na TANESCO kwa nia ya kuzalisha minara ya kusambaza umeme kwa ajili utakaozalishwa katika Bwawa la Mwalimu Nyerere. Hatua hii itasaidia Serikali kuokoa fedha za kigeni kiasi cha TZS bilioni 71 ambazo zingetumika kununua minara nje ya nchi.

12. Mheshimiwa Spika; Serikali iliendelea na utekelezaji wa Mkakati wa Kuhamasisha na Kuwezesha Uwekezaji wa Sekta Binafsi katika Maeneo Maalum ya Kiuchumi (Export Processing Zones-EPZs/Special Economic Zones-SEZ) kupitia Mamlaka ya EPZ. Hadi kufikia Mwezi Machi, 2021 miradi 176 yenye thamani ya Dola za Marekani Bilioni 2.5 imesajiliwa, na jumla ya watu 58,198 wameajiriwa katika viwanda vilivyowekezwa katika maeneo ya EPZ/SEZ.

13. Mheshimiwa Spika; Serikali iliendelea kuimarisha sekta ya viwanda vidogo inayosimamiwa na Shirika la Maendeleo ya Viwanda Vidogo (SIDO). Moja ya mkakati unaotekelezwa kupitia Shirika hili ni kuwezesha upatikanaji wa mitaji kwa wajasiriamali wadogo kupitia Mfuko wa Taifa wa Kuendeleza Wajasiriamali (***National Entrepreneurship Development Fund-NEDF***) ulioanzishwa Mwaka 1994. Hadi kufikia Aprili 2021, Mfuko ulikuwa na mtaji wa Shilingi 9,690,398,910 (bilioni tisa, milioni mia sita tisini, mia tatu tisini na nane elfu mia tisa na kumi) na umeshatoa mikopo yenye thamani ya Shilingi 82,635,982,000 (bilioni themanini na mbili, milioni mia sita thelathini na tano, mia tisa themanini na mbili elfu). Katika kipindi cha Julai 2020 hadi Machi 2021, Mfuko ulitoa jumla ya mikopo 1,498 yenye thamani ya Shilingi 3,141,700,000 (bilioni tatu, milioni mia moja arobaini na moja, mia saba elfu). Moja ya mafanikio makubwa ya Mfuko huu ni kiwango kizuri cha mikopo inayorejeshwa na wajasiriamali ambacho sasa kimefikia asilimia 91.

14. Mheshimiwa Spika; Tanzania hufanya biashara na nchi mbalimbali duniani. Nchi hizi zimegawanyika katika makundi makubwa matano, ambayo ni: Asia (husuani China, India na Japan); Jumuiya ya Ulaya; Marekani, Jumuiya ya Nchi za Kusini mwa Afrika (SADC) na Jumuiya ya Afrika Mashariki (EAC). Kwa ujumla wake, biashara kati ya Tanzania na nchi hizi imeendelea kuimarika. Hata hivyo, bado Tanzania inauza zaidi bidhaa za mazao ambayo hayajachakatwa na/au kusindikwa.

15. Mheshimiwa Spika; Serikali iliendelea kuratibu na kusimamia utekelezaji wa mikakati mbalimbali ya kuboresha mazingira ya kufanya biashara nchini, ikiwemo kuratibu utekelezaji wa Mpango wa Kuboresha Mazingira ya Biashara na Uwekezaji Nchini (***Blue Print for Regulatory Reforms to Improve the Business Environment***). Pamoja na hatua zingine, ada na tozo 232 ambazo zilikuwa kero na kikwazo kwa biashara zilifutwa. Aidha, serikali inaendelea kurekebisha sheria mbalimbali kwa lengo la kuboresha mazingira ya kisera na kisheria kama ilivyopendekezwa katika mpango huu.

16. Mheshimiwa Spika; katika kuhakikisha ushindani wa haki wa kibiashara nchini, Serikali kupitia Tume ya Ushindani (FCC) imeendelea kushughulikia mashauri mbalimbali ya kibiashara. Katika

kipindi cha Julai 2020 hadi Aprili 2021, FCC imeshughulikia mashauri 17 yanayohusu makubaliano yanayofifisha ushindani, miunganiko ya kampuni yaliyofanyika bila idhini ya FCC, makubaliano ya siri, na matumizi mabaya ya nguvu ya soko.

MPANGO NA BAJETI KWA MWAKA 2021/2022

17. Mheshimiwa Spika; Sasa ninaomba kuwasilisha mapendekezo ya Mpango na Bajeti ya Wizara ya Viwanda na Biashara kwa Mwaka 2021/2022.

18. Mheshimiwa Spika; Lengo kuu la Ilani ya Chama Cha Mapinduzi kwa Ajili ya Uchaguzi Mkuu wa Mwaka 2020 ni ***kuleta mapinduzi ya uchumi kwa maendeleo ya watu***. Moja ya nyenzo ya kuleta mapinduzi ya uchumi iliyoanishwa katika Ilani hiyo ni kujenga Tanzania ya uchumi wa viwanda na kukuza biashara. Aidha, Sekta ya Viwanda na Biashara imebainishwa kuwa na mchango wa kipekee katika utekelezaji wa Mpango wa Tatu wa Maendeleo wa Taifa wa Miaka Mitano 2021/22 – 2025/26.

19. Mheshimiwa Spika; Pamoja na umuhimu wake katika uchumi wa taifa, mchango wa sekta ya viwanda na biashara katika pato la Taifa bado hauridhishi. Kwa mfano, kwa mujibu wa taarifa ya uchumi ya Wizara ya Fedha na Mipango ya Mwaka 2020, mchango wa sekta ya viwanda katika pato la taifa ulikuwa asilimia 8.5 pekee. Aidha, kiwango

cha kusindika mazao ya kilimo bado ni kidogo na hivyo kusababisha mazao mengi kuuzwa kama mali ghafi bila kuongezewa thamani.

20. Mheshimiwa Spika; Kwa kuzingatia maelezo ya hapo juu, na kwa kuzingatia malengo mapana ya Mpango wa Tatu wa Maendeleo wa Taifa wa Miaka Mitano 2021/22 – 2025/26, lengo kuu litakaloongoza Mpango na Bajeti ya Wizara ya Viwanda na Biashara na taasisi zake ni ***kuongeza mchango wa sekta ya viwanda na biashara katika pato la Taifa na katika kuzalisha ajira nchini kwa kuchochea tija katika uzalishaji viwandani na sekta zinazolisha viwanda kama vile kilimo, mifugo, misitu na madini.***

21. Mheshimiwa Spika; Msingi mama wa ujenzi wa sekta ya viwanda umezingatia kuwa maisha ya binadamu hapa duniani yametawaliwa na shughuli kuu mbili: **Kula na Kutumia**. Hivyo basi, msisitizo wa kipekee utawekwa katika kujenga na kuendeleza viwanda vya uzalishaji vinavyolenga kutosheleza mahitaji ya bidhaa ya soko la ndani, kwa nia ya kuhakikisha kuwa ***tunaanza kula na kutumia tunavyozalisha, na kuzalisha tunavyokula na kutumia;***

22. Mheshimiwa Spika; kwa kuzingatia malengo ya kiuchumi yaliyoanishwa katika Mpango wa Tatu wa Taifa wa Maendeleo wa Miaka Mitano 2021/22-2025/26, pamoja na maelekezo ya Ilani ya Chama Cha Mapinduzi kwa Ajili ya Uchaguzi Mkuu wa Mwaka 2020, hususani aya

za 13, 14 na 18, uchaguzi wa programu, miradi na kazi za sekta ya viwanda na biashara katika mwaka ujao wa fedha umezingatia **vipaumbele 10** vifuatavyo:

- i) Kuendeleza na kulinda viwanda vya kuchakata na kuongeza thamani ya mazao ya kilimo, mifugo, uvuvi, misitu na madini;
- ii) Kuendeleza na kuhamasisha ujenzi wa viwanda vya ngozi, nguo na mavazi;
- iii) Kuhamasisha, kuendeleza na kulinda viwanda vya kuzalisha chuma na bidhaa za chuma;
- iv) Kuweka msukumo na mazingira mazuri kwa ajili ya uwekezaji wa viwanda vya kuunganisha vifaa vya kielekroniki na magari;
- v) Kuhamasisha viwanda vinavyozalisha vifaa vya ujenzi;
- vi) Kuhamasisha ujenzi wa viwanda vya kutengeneza betri na umeme wa magari kwa kutumia rasilimali asili za nchi kama vile madini ya Lithium, Vanadium na Titanium;
- vii) Kuweka mazingira wezeshi kiseru na kisheru ya kufanya biashara;
- viii) Kujiunga na/au kuimarisha ushiriki wa Tanzania katika jumuiya za kiuchumi na kimasoko za kikanda kwa ajili ya kupanua fursa za kibiashara kwa bidhaa za Tanzania;
- ix) Kuimarisha upatikanaji wa mitaji kwa wajasiriamali na wafanya biashara wadogo; na
- x) Kuweka mazingira bora kiseru, kisheru na kiutendaji kwa ajili ya kuchochea na kulinda ukuaji wa sekta binafsi kama injini na msingi wa ujenzi wa uchumi wa viwanda na shindani.

23. Mheshimiwa Spika; kwa kuzingatia vipaumbele hivyo, na kwa kuzingatia maelekezo ya Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, Mheshimiwa Samia Suluhu Hassan, aliyoyatoa kupitia hotuba yake kwa taifa aliyoitoa Bungeni tarehe 22 Aprili 2021, Wizara imepanga kutekeleza programu, miradi na kazi 15 zifuatazo katika mwaka ujao wa fedha:

- i) Kukamilisha mapitio ya sera na sheria zinazoongoza sekta ya viwanda na biashara;
- ii) Kujenga mitaa ya viwanda ya kitaifa (national industrial parks) na kuhamasisha ushiriki wa mamlaka za serikali za mitaa kujenga mitaa ya viwanda katika maeneo yao kwa kushirikiana na Shirika la Viwanda Vidogo (SIDO). Hii ni pamoja na kuanza ujenzi wa Mtaa wa viwanda wa Kurasini wenye kujumuisha kongano ya viwanda vya kuchakata na kusindika mazao, viwanda vya kuunganisha vifaa vya kielektroniki, na ukanda maalumu wa biashara ya kimataifa
- iii) Kusimamia utekelezaji wa miradi ya kielelezo na kimkakati, ikiwemo:
 - *Miradi ya Mkaa ya Mawe wa Mchuchuma na Chuma cha Liganga*
 - *Mradi wa Magadi Soda katika Bonde la Engaruka*
 - *Mradi wa Kilimanjaro Machine Tools (KMTC)*
 - *Mradi wa Viwanda katika Ukanda Maalum wa Kiuchumi wa Bagamoyo*
 - *Mradi wa Ujenzi wa Mtaa wa Viwanda TAMCO - Kibaha*

- iv) Kufanya tathmini ya kina kuhusu mafanikio na changamoto za utekelezaji wa miradi ya maeneo na ukanda maalum wa kiuchumi (EPZ/SEZ) ili kuyaweka maeneo hayo katika muktadha wa Tanzania na dunia ya leo;
- v) Kuendelea kuratibu utekelezaji wa Mpango wa Kuboresha Mazingira ya Biashara na Uwekezaji Nchini (***Blue Print for Regulatory Reforms to Improve the Business Environment***).
- vi) Kukamilisha taratibu za kuwapata wawekezaji wapya wa viwanda vilivyobinafisisiwa na baadaye kurudishwa serikalini;
- vii) Kukamilisha kanzidata ya viwanda na biashara nchini;
- viii) Kuimarisha mfumo wa usajili wa makampuni na leseni za biashara kupitia Wakala wa Usajili na Leseni za Biashara (BRELA);
- ix) Kuimarisha Mfuko wa Taifa wa Kuendeleza Wajasiriamali Wadogo (***National Entrepreneurship Development Fund- NEDF***) kwa kupanua wigo wa mtaji wa mfuko huo;
- x) Kuratibu na kusimamia uanzishwaji wa maeneo maalum ya kibiashara (trading hubs) kwa lengo la kuchochea masoko kwa bidhaa za ndani na biashara ya kimataifa nchini;
- xi) Kuimarisha na kukuza matumizi ya utafiti na maendeleo, teknolojia na ubunifu katika sekta ya viwanda na biashara
- xii) Kuendelea kusimamia viwango vya ubora na kubuni viwango vipya kwa ajili ya bidhaa zinazozalishwa na kuingizwa Tanzania kupitia TBS na Wakala wa Vipimo (WMA);

- xiii) Kukamilisha majadiliano na kuridhia Mkataba wa Eneo Huru la Biashara Afrika (***Africa Continental Free Trade Area - AfCFTA***);
- xiv) Kukuza na kuimarisha majadiliano na wamiliki wa viwanda na wafanyabiashara kama msingi muhimu wa kujengeana imani kati yao na serikali na hatua muhimu ya kutambua na kutatua changamoto zinazojitokeza katika shughuli zao;
- xv) Kuendelea kutafuta masoko ya bidhaa kwa kutekeleza Mkakati wa Kukuza Mauzo ya Nje (National Export Strategy – NES)

24. Mheshimiwa Spika; Serikali inaendelea kuchukua hatua mbalimbali katika kuongeza uzalishaji wa sukari kwa kupanua na kuongeza uwezo wa viwanda vikubwa vilivyopo, ikiwemo Kiwanda cha Sukari cha Kilombero, pamoja na kuanzisha viwanda vikubwa vipya. Sambamba na hatua hizi, katika jitihada za kuongeza uzalishaji wa sukari ili kukidhi mahitaji ya bidhaa hii nchini, Serikali imeelekeza Taasisi ya TEMDO kufanya usanifu na kuanza kutengeneza mitambo midogo kwa lengo la kuwawezesha wajasiriamali wadogo waanze kuchakata miwa ili kupata sukari (*Sugar Min – Processing Plant*). Hatua hii itaweza kuongeza uzalishaji wa sukari na kuhakikisha kuwa wakulima wadogo (out growers) wanaweze kuchakata miwa yao bila kuwa tegemezi wa viwanda vikubwa vilivyopo nchini.

25. Mheshimiwa Spika; Serikali inatambua kuwa jitihada zote tunazozifanya katika kuendeleza sekta ya viwanda na biashara nchini zitazaa matunda tarajiwa ikiwa, pamoja na mambo mengine, kutakuwa na ushindani wa haki wa kibiashara na wazalishaji halisi na kwamba walaji wanalindwa dhidi ya bidhaa bandia na mienendo hadaifu sokoni. Hivyo basi, Serikali kupitia Tume ya Ushindani itaendelea kudhibiti bidhaa bandia, kuimarisha ushindani wa kibiashara na kumlinda mlaji kwa kudhibiti mienendo inayofifisha ushindani na kuhadaa walaji ili kuwa na ukuaji jumuishi na endelevu wa uchumi.

MAKADIRIO YA MAKUSANYO NA MAOMBI YA FEDHA KWA MWAKA 2021/2022

26. Mheshimiwa Spika; Ili tuweze kutekeleza kikamilifu vipaumbele na kazi nilizoieleza hapo juu, ninaomba Bunge lako Tukufu kuidhinisha matumizi ya Wizara ya Viwanda na Biashara ya jumla ya **Shilingi 105,670,459,000 (bilioni mia moja na tano, milioni mia sita sabini, mia nne hamsini na tisa elfu)**. Kati ya fedha hizo, Shilingi 52,582,573,000 (bilioni hamsini na mbili, milioni mia tano themanini na mbili, mia tano sabini na tatu elfu) ni za Matumizi ya Kawaida na Shilingi 53,087,886,000 (bilioni hamsini na tatu, milioni themanini na saba, mia nane themanini na sita elfu) ni za Matumizi ya Maendeleo.

SHUKRANI

27. Mheshimiwa Spika; Ninapenda kuwashukuru sana viongozi wenzangu na watumishi wa Wizara ya Viwanda na Biashara kwa ushirikiano wanaonipa katika kutimiza majukumu yetu. Kipekee, ninamshukuru sana Mheshimiwa Exaud Silaoneka Kigahe Mbunge wa Mufindi Kaskazini, Naibu Waziri wa Viwanda na Biashara, kwa usaidizi mwema na uhodari wa kujibu maswali ya waheshimiwa wabunge hapa Bungeni. Ninawapongeza sana wananchi wa Jimbo la Mufindi Kaskazini kwa kupata mbunge hodari, mchapa kazi na kiongozi makini. Ninamshukuru Ndugu Dotto Mghosha James, Katibu Mkuu wa Wizara ya Viwanda na Biashara, na Naibu Katibu Mkuu, Dkt. Hashil Twalib Abdalla, na menejimenti yote ya Wizara ya Viwanda na Biashara, pamoja na wakuu wa taasisi zake kwa weledi na bidii yao katika kutekeleza majukumu ya Wizara.

28. Mheshimiwa Spika; Ninapenda kuwashukuru sana viongozi wa sekta binafsi wanaoendesha sekta ya viwanda na biashara nchini kwa upendo na ushirikiano wao mkubwa ambao wananipa tangu niteuliwe katika nafasi hii ya Waziri wa Viwanda na Biashara. Naomba niwataje angalau wachache kuwakilisha wenzao wengi. Bi Angellina Ngalula, Mwenyekiti wa TPSF, pamoja na mtendaji wake mkuu, Ndugu Francis Nanai. Ndugu Paul Makanza, Rais wa Shirikisho la Wenye Viwanda Tanzania (Confederation of Tanzania Industries – CTI), pamoja na mtendaji wake mkuu, Ndugu Leodgar Tenga. Ndugu Paul Koyi, Rais wa Chama cha Wafanyabiashara, Viwanda na Kilimo Tanzania (Tanzania

Chambers of Commerce, Industry and Agriculture – TCCIA). Kupitia kwao ninawashukuru wenye viwanda na wafanyabiashara wote nchini kwa heshima wanayoipa nchi yetu kupitia ajira wanazotengeneza na mchango wao mkubwa katika kujenga uchumi wa nchi yetu.

29. Ninapenda kuwapongeza kwa dhati kabisa Wenyeviti wa Bunge waliochaguliwa hivi karibuni. Hawa ni Mheshimiwa Mussa Azzan Zungu, Mbunge wa Ilala; Mheshimiwa David Mwakyusa Kihenzile, Mbunge wa Mufindi Kusini; na Mheshimiwa Najma Murtaza Gige, Mbunge wa Viti Maalum Mkoa wa Mjini Magharibi. Aidha, ninampongeza sana Mheshimiwa David Mwakyusa Kihenzile na Mheshimiwa Eric James Shigongo, Mbunge wa Buchosa, kwa kuchaguliwa kuongoza Kamati ya Bunge ya Viwanda, Biashara na Mazingira.

30. Mheshimiwa Spika; Ninawashukuru sana wananchi wa Jimbo la Ubungo kwa heshima na ridhaa waliyonipa ya kuwawakilisha hapa Bungeni na kwa ushirikiano wanaonipa katika kutekeleza majukumu yangu. Aidha, ninawashukuru viongozi wa Chama Cha Mapinduzi wa Wilaya ya Ubungo na Mkoa wa Dar es Salaam kwa malezi na ushirikiano tulio nao katika kutekeleza Ilani ya CCM.

31. Mheshimiwa Spika; kwa umuhimu wa kipekee, ninamshukuru sana mke wangu, Prosista Prosper Laswai, kwa urafiki mwema, mapenzi ya dhati na malezi bora kwa watoto wetu watatu: Ntandu, Calvin, na Nsumbu.

HITIMISHO

32. Mheshimiwa Spika; Ha-Joon Chang, profesa maarufu wa uchumi wa Korea ya Kusini na ambaye amekuwa mshauri wa uchumi wa Benki ya Dunia na Benki zingine duniani kwa miaka mingi, amewahi kusema: *"History has repeatedly shown that the single most important thing that distinguishes rich countries from poor countries is basically their higher capabilities in manufacturing"*. Aidha, Hayati Ali Mufuriki na wenzake katika kitabu chao cha Tanzania's industrialization journey, 2016-2056 wameeleza kuwa ".....*jina lingine la nchi iliyoendelea ni nchi yenye viwanda*". Hii inamaanisha kuwa ili nchi iweze kuwa nchi iliyoendelea lazima iwe ni nchi yenye viwanda.

33. Mheshimiwa Spika; Kwa dhima tuliyoweka kama Taifa kupitia Mpango wa Tatu wa Maendeleo wa Taifa wa Miaka Mitano 2021/22-2025/26; na kwa uimara wa Chama Cha Mapinduzi katika kuongoza nchi hii; na kwa unyenyekevu, ushupavu, uzalendo, weledi na uchapa kazi wa Mheshimiwa Rais Samia Suluhu Hassan; na kwa mapenzi mema ambayo Mungu anayo juu ya Taifa hili la Tanzania, na kwa umahiri wa Bunge hili chini ya uongozi shupavu sana wa Mheshimiwa Job Yustino Ndugai, Spika na Mbunge wa Kongwa, na Mheshimiwa Dkt. Tulia Ackson Mwansasu, Naibu Spika na Mbunge wa Mbeya Mjini, tuna imani kubwa kuwa tunaenda kuleta mapinduzi ya uchumi kupitia sekta imara ya viwanda na biashara.

Ninawasalimu katika Jina la Jamhuri wa Tanzania! Kazi Iendele!

34. Mheshimiwa Spika; Hotuba yangu inapatikana pia katika tovuti ya Wizara ya Viwanda na Biashara yenye anuani ifuatayo: www.mit.go.tz.

35. Mheshimiwa Spika; Ninaomba Kutoa Hoja.